

ΣΑΗΕΝΤΟΛΟΓΙΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Μ. Darrol Bryant, Διδάκτορας Φιλοσοφίας
Καθηγητής Θρησκευμάτων και Πολιτισμού

Κολλέγιο Ρένισον, Πανεπιστήμιο του Γουότερλου
Γουότερλου, Οντάριο, Καναδάς

26 Σεπτεμβρίου 1994

ΣΑΗΕΝΤΟΛΟΓΙΑ

ΜΙΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΣΑΗΕΝΤΟΛΟΓΙΑ
ΜΙΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Επαγγελματικό Υπόβαθρο	1
II.	Η Ανάθεση	4
III.	Οι «Νέες Θρησκείες» και η Μελέτη της Θρησκείας	4
IV.	Είναι η Σαηεντολογία Θρησκεία;	8
V.	Είναι η Σαηεντολογία μια Λατρευτική Κοινότητα;	15

26 Σεπτεμβρίου 1994

ΣΑΗΕΝΤΟΛΟΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Μ. Darrol Bryant, Διδάκτορας Φιλοσοφίας
Καθηγητής Θρησκευμάτων και Πολιτισμού

Κολλέγιο Ρένισον, Πανεπιστήμιο του Γουότερλου
Γουότερλου, Οντάριο, Καναδάς

Ι. Επαγγελματικό Υπόβαθρο

Έλαβα το Μπάτσελορ πτυχίο μου το 1964, με *διάκριση*, στη φιλοσοφία και τις πολιτικές επιστήμες, από το Κολέγιο Κονκόρντια, στο Μούρχεντ της Μινεσότα, στις Η.Π.Α. Επιπλέον, έλαβα το Μπάτσελορ πτυχίο μου στο θέμα της Ιερής Θεολογίας το 1967, με *διάκριση*, από τη Σχολή Θεολογίας του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ, στο Κέμπριτζ της Μασαχουσέτης, στις Η.Π.Α. Το Μάστερ μου (1972) και το Διδακτορικό πτυχίο μου με *διάκριση* (1976) στις Ειδικές Θρησκευτικές Μελέτες είναι από το Ινστιτούτο Χριστιανικής Σκέψης, Πανεπιστήμιο του Κολεγίου Σαιντ Μίκαελς, στο Πανεπιστήμιο του Τoróντο, στο Οντάριο του Καναδά. Η πτυχιακή διατριβή μου είχε τον τίτλο «Ιστορία και Εσχατολογία στο “Μία Κριτική της Διατριβής του Χάιμερτ” του Τζόναθαν Έντουαρντς».

Έχω διδάξει στο Κολέγιο Κονκόρντια, στο Μούρχεντ της Μινεσότα (Καλοκαίρι του 1966), στο Πανεπιστήμιο Λουθηρανών του Γουότερλου, στο Γουότερλου του Οντάριο (1967-1969), στο Πανεπιστήμιο του Γουίντσορ, στο Γουίντσορ του Οντάριο (Καλοκαίρι του 1972, 1973), στο Πανεπιστήμιο του Τoróντο, στο Πρόγραμμα Επέκτασης, στο Τoróντο του Οντάριο (1972), και στο Κολέγιο Ρένισον του Πανεπιστημίου του Γουότερλου, στο Γουότερλου του Οντάριο, από

το 1973. Έχω θέση ως Καθηγητής Θρησκευμάτων και Πολιτισμού στο Κολέγιο Ρένισον του Πανεπιστημίου του Γουότερλου, όπου είμαι επίσης Βοηθός Καθηγητής των Σπουδών Κοινωνικής Ανάπτυξης. Από το 1982, είμαι μέλος του Προσωπικού Υποστήριξης για τη «Συνεργασία για την Αναμόρφωση της Ιστορίας» του Πανεπιστημίου του Γουότερλου και του Πανεπιστημίου του Γκελφ. Υπηρέτησα ως Πρόεδρος του Τμήματος των Θρησκευτικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Γουότερλου (1987-1993) και τώρα είμαι υπεύθυνος για το Μάστερ πτυχίο στις Θρησκευτικές Σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Γουότερλου.

Έχω επίσης υπάρξει Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ, στην Αγγλία (1980), στο Ινδικό Ινστιτούτο Ισλαμικών Σπουδών, στο Νέο Δελχί, στις Ινδίες (1986), στο Ινστιτούτο Προηγμένων Φιλοσοφικών Σπουδών, στο Ινστιτούτο του Δρα Σ. Ραντακρίσμαν για Προχωρημένες Σπουδές στη Φιλοσοφία, στο Πανεπιστήμιο του Μαντράς, στο Μαντράς της Ινδίας (1987), στο Πανεπιστήμιο Χάμνταρντ, στο Νέο Δελχί στις Ινδίες (1993) και στο Πανεπιστήμιο του Ναϊρόμπι, στο Ναϊρόμπι της Κένυα (1994). Έχω τελέσει λέκτορας σε πολυάριθμα πανεπιστήμια στην Ασία, Αφρική, Λατινική Αμερική και Ευρώπη.

Είμαι ο συγγραφέας τεσσάρων τόμων στη μελέτη της θρησκείας, οι οποίοι είναι: *Προς Κάθε Ενδιαφερόμενο: Φτώχεια, Ανθρωπιά, Κοινωνία* (Φιλαδέλφεια, 1969), *Ένας Κόσμος που Διαλύεται Λόγω Αμοίραστου Ψωμιού* (Γενεύη, 1970), *Η Θρησκεία σε Νέο Ύψος* (Νέο Δελχί, 1992) και *Βασικές Αρχές Γνώσης του Χρόνου, του Εαυτού και της Κοινωνίας του Τζόναθαν Έντουαρντ* (Λιούιστον, Νέα Υόρκη, 1993). Έχω επίσης συντάξει (μόνος ή με συνεργάτες) δώδεκα ακόμα τόμους στον χώρο των θρησκευτικών σπουδών συμπεριλαμβανομένων των: *Εξετάζοντας την Ενωτική Θεολογία* (Νέα Υόρκη, 1978), *Θεός: Η Σύγχρονη Συζήτηση* (Νέα Υόρκη, 1982), *Τα Πολλά Πρόσωπα της Θρησκείας και της Κοινωνίας* (Νέα Υόρκη, 1985), *Όιγκεν Ρόξενστοκ-Χόιζι: Μελέτες της Ζωής και της Σκέψης του* (Λιούιστον, Νέα Υόρκη, 1986), *Διάλογος Μεταξύ Θρησκειών: Φωνές για Νέο Όριο* (Νέα Υόρκη, 1989) και *Πλουραλισμός, Ανοχή και Διάλογος* (Γουότερλου, 1989). Έχω συντάξει με την Ντόρις Τζέικομπς το *Ένας Καναδικός Διαθρησκευτικός Κατάλογος* (Γουότερλου, 1993). Έχω εκδώσει περισσότερα από σαράντα ακαδημαϊκά άρθρα συμπεριλαμβανομένων των «Πίστη και Ιστορία του Μεγάλου Δράματος», «Ηθική των Μίντια», «Σινεμά, Θρησκεία, και Λαϊκός Πολιτισμός», «Αμαρτία και Κοινωνία», «Οι Παρηγορίες της Φιλοσοφίας», «Νέες Θρησκείες: Εκδόσεις και Ερωτήσεις», «Προς τις Βασικές Αρχές Γνώσης του Πνεύματος στην Κοινωνία», «Διαθρησκευτικός Διάλογος και Κατανόηση», «Οι Σκοποί του Χριστού: Προς την Επιστροφή της Αντίληψης των Οπαδών της Αγίας Τριάδος», «“Για το Άτομο” ή το “Μέλλον της Οντοθεολογίας” Απαιτείται η Ανάκτηση της Εμπειρίας/Αίσθησης της Υπέρβασης;», «Η Κουμπ Μελά: Μια Γιορτή της Ανανέωσης» και «Να Ακούω τα Αστέρια να Λένε: Η Οντολογία στη Μελέτη της Θρησκείας». Οι εκδόσεις μου εκτείνονται σε όλο

το εύρος της θρησκείας και του πολιτισμού αλλά μπορούν να χωριστούν στα παρακάτω πεδία: I. Θεολογία και Ηθική, II. Θρησκεία στη Βόρεια Αμερική, III. Νέα Θρησκευτικά Κινήματα, και IV. Διαθρησκευτικός Διάλογος.

Διδάσκω Θρησκευτικές Σπουδές για περισσότερα από εικοσιπέντε χρόνια. Στο Κολέγιο Ρένισον του Πανεπιστημίου του Γουόστερλουν, διδάσκω τακτικά τη Θρησκευτική Αναζήτηση, τη Μελέτη της Θρησκείας, την Ιστορία της Χριστιανικής Σκέψης και τη Διαθρησκευτική Συνάντηση και Διάλογο που χρησιμοποιούν τις σχετικές, ιστορικές και κοινωνιολογικές μεθόδους, που είναι κοινές στην ακαδημαϊκή σπουδή της θρησκείας. Διδάσκω επίσης κάποιες φορές τη Θρησκεία και Πολιτική, Θρησκεία και Λογοτεχνία, Θρησκεία και Κινηματογράφο και έχω διατελέσει λέκτορας σε Αιρέσεις, Λατρείες και Νέα Θρησκευτικά Κινήματα. Έχω διδάξει επίσης σε τάξεις αποφοίτησης το θέμα «Χριστιανισμός και Παγκόσμιες Θρησκείες».

Είμαι επί μακρόν μέλος της Καναδικής Κοινωνίας για τη Μελέτη των Θρησκειών, της Αμερικανικής Ακαδημίας Θρησκείας, της Καναδικής Θεολογικής Κοινωνίας, της Κοινωνίας για τις Αξίες στην Υψηλή Εκπαίδευση, της Βασιλικής Ασιατικής Κοινωνίας και της Κοινωνίας για τις Βουδιστικές Χριστιανικές Μελέτες. Έχω υπηρετήσει ως Σύμβουλος σε σημαντικά διεθνή και διαθρησκευτικά συνέδρια, συμπεριλαμβανομένων και των Συνελεύσεων των Παγκόσμιων Θρησκειών (1985, 1990, 1992).

Έχοντας ειδικές σπουδές στη θρησκεία και στον πολιτισμό, έχω συμμετάσχει στη μελέτη των νέων θρησκευτικών κινήματων από τα μέσα της δεκαετίας του 1970. Έχω ενδιαφερθεί να κατανοήσω τις προελεύσεις, τα πιστεύω, τις πρακτικές και τις σχέσεις αυτών των νέων κινήματων στον ευρύτερο πολιτισμικό χώρο. (Πολλές από τις νέες θρησκείες δεν είναι «νέες» κατά πλήρη έννοια, αλλά είναι απλά νέες στη Βορειοαμερικανική κοινωνία.) Έχω επίσης ενδιαφερθεί και, κατά κάποιον τρόπο έχω διασκεδάσει, με την έντονη και συχνά υστερική, αντίδραση κάποιων κοινωνικών τομέων απέναντι στα νέα θρησκευτικά κινήματα. Έχω κάνει εκτεταμένη εργασία σε διάφορα πεδία με αρκετές νέες θρησκευτικές κοινότητες στον Καναδά, στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ινδία.

Σχετικά με την Εκκλησία της Σαηεντολογίας, ενημερώθηκα για πρώτη φορά γι' αυτή τη νέα θρησκευτική κοινότητα στα μέσα της δεκαετίας του 1970. Τότε συνάντησα μέλη της Εκκλησίας της Σαηεντολογίας στο Τορόντο και στο Κίτσεενερ του Οντάριο. Είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω σε διάφορα συνέδρια στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και αρχές του 1980, που διοργάνωσαν μέλη της Εκκλησίας της Σαηεντολογίας και ειδικοί στα θρησκευτικά, προκειμένου να συζητήσουν τα βασικά πιστεύω και τις πρακτικές της Σαηεντολογίας. Συνάντησα μερικά μέλη των οργανισμών της Εκκλησίας της Αμερικής

και Μ. Βρετανίας. Είχα εκτεταμένες συζητήσεις με μέλη της Εκκλησίας σχετικά με την εμπειρία τους από τη Σαηνεντολογία και την επίδρασή της στη ζωή τους. Μέχρι σήμερα έχω διατηρήσει κάποια περιορισμένη επαφή με μερικά μέλη της καναδικής Εκκλησίας. Έχω επισκεφθεί Κέντρα της Σαηνεντολογίας στο Κίτσεενερ και στη Γιονγκ Στριτ στο Τορόντο. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, έχω διαβάσει πολλές από τις κυριότερες εκδόσεις της Εκκλησίας της Σαηνεντολογίας, συμπεριλαμβανομένων των βιβλίων *Διανοητική: Η Σύγχρονη Επιστήμη της Πνευματικής Υγείας*, *Το Εγχειρίδιο του Εθελοντή Λειτουργού*, *Τι είναι η Σαηνεντολογία*; και *Η Θρησκεία της Σαηνεντολογίας*. Έχω επίσης διαβάσει εκδόσεις της Εκκλησίας που ασχολούνται με τα τρέχοντα κοινωνικά θέματα όπως είναι η χρήση ναρκωτικών, οι πρακτικές πνευματικής υγείας και η θρησκευτική ελευθερία. Τέλος, έχω διαβάσει ακαδημαϊκά άρθρα και βιβλία, κυρίως από κοινωνιολόγους θρησκειών, για την Εκκλησία της Σαηνεντολογίας.

II. Η Ανάθεση

Μου ζήτησαν να πω την άποψή μου, ως ειδικός σε θέματα θρησκειών, σε δύο ερωτήματα: 1. Είναι η Σαηνεντολογία «θρησκεία»; και 2. Είναι οι εκκλησίες της Σαηνεντολογίας «τόποι λατρείας»; Καταλαβαίνω, επίσης, ότι αυτά τα ερωτήματα είναι συναφή με ερωτήματα που έχουν σχέση με τη φορολογική απαλλαγή των οργανισμών της Εκκλησίας της Σαηνεντολογίας σε ορισμένες δικαιοδοσίες. Προσεγγίζοντας αυτά τα ερωτήματα, αρχικά θα περιγράψω το επιστημονικό υπόβαθρο στη μελέτη των κινημάτων νέων θρησκειών και μετά θα επιστρέψω για να απαντήσω άμεσα στα παραπάνω ερωτήματα. Η ανάλυση και η ανταπόκρισή μου στα ερωτήματα βασίζονται μόνο στην ιδιότητά μου ως ειδικός επί των θρησκειών και όχι ως εμπειρογνώμονας σε οποιοδήποτε νομικό ή διοικητικό πεδίο.

III. Οι «Νέες Θρησκείες» και η Μελέτη της Θρησκείας

Στο δεύτερο μισό αυτού του αιώνα έχει παρουσιαστεί ένα πλήθος από «νέες θρησκείες» στη Βόρεια Αμερική και Ευρώπη. Στα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποκαλούνταν συχνά «οι λατρείες» και συμπεριλάμβαναν ομάδες, όπως οι Χάρε Κρίσνα, οι 3HO, η Εκκλησία της Ενοποίησης, ο Υπερβατικός Διαλογισμός και η Σαηνεντολογία. Οι «νέες θρησκείες» τράβηξαν την προσοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, όταν συνδέθηκαν κυρίως με πολύκροτες υποθέσεις καταγγελιών, λόγω του ότι δήθεν τα μέλη των νέων θρησκευτικών κοινοτήτων δεν ήταν εκεί από επιλογή τους, αλλά πως είχαν «προγραμματιστεί» ή υποστεί «πλύση εγκεφάλου». Τέτοιες καταγγελίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο έρευνας από ειδικούς (Άιλιν Μπάρκερ, *Το φτιάξιμο ενός οπαδού της Εκκλησίας της Ενοποίησης*, Οξφόρδη, 1984)

όπως και κάποιων συστηματικών ερευνών κυβερνήσεων (Δελτίο της εφημερίδας Χιλ με τίτλο «Ομάδες, Αιρέσεις, Λατρείες για την Ανάπτυξη του Νου στο Οντάριο», 1980). Τέτοιες υπεύθυνες έρευνες από ειδικούς και κυβερνήσεις δε βρήκαν έδαφος γι' αυτές τις κατηγορίες, αλλά αυτές οι προκατειλημμένες εντυπώσεις υπάρχουν ακόμα.

Όταν οι ειδικοί των θρησκειών στράφηκαν στη μελέτη των «νέων θρησκευτικών κοινοτήτων» στις δεκαετίες του 1960 και 1970, έκαναν διάφορες παρατηρήσεις οι οποίες αξίζουν να σημειωθούν εδώ. Αυτές οι μελέτες συνεχίστηκαν και μέσα στις δεκαετίες του 1980 και 1990 και επέκτειναν τις έρευνες σε άλλα μέρη του κόσμου.

Πολλές από τις «νέες θρησκείες» δεν ήταν πραγματικά «νέες» αλλά απλώς νέες στη Βόρεια Αμερική. Για παράδειγμα, το κίνημα των Χάρε Κρίσνα αναφέρεται συχνά ως μια «νέα θρησκεία»/«Λατρεία», αλλά, στην πραγματικότητα, ήταν νέα μόνο στη Βόρεια Αμερική. Είναι μια αρκετά παλιά κοινότητα στις Ινδίες και έχει τις ρίζες της στη ζωή και το έργο του ινδουιστή μεταρρυθμιστή του 15ου αιώνα, τον Τσαϊτάνια. Υπάρχει συνεχώς στην Ινδία από τότε, αλλά ήρθε στη Βόρεια Αμερική τη δεκαετία του 1960. Έτσι ακριβώς έχει και η περίπτωση με έναν αριθμό από άλλα νέα θρησκευτικά κινήματα που η προέλευσή τους είναι από ανατολικούς ινδουιστές, βουδιστές και παραδόσεις των Σιχ.

Ένας μικρός αριθμός «νέων θρησκειών» έχει την προέλευσή του στην ανάκαμψη των ξεχασμένων ή παραμελημένων απόψεων παλαιότερων θρησκευτικών παραδόσεων, συχνά των μυστικιστικών και στοχαστικών διαστάσεων των μουσουλμανικών, ιουδαϊκών και χριστιανικών πίστεων. Για παράδειγμα, η πρώτη περίπτωση «αποπρογραμματισμού» στον Καναδά, αφορούσε μια νέα γυναίκα, απόφοιτο του Πανεπιστημίου του Γουότερλου, η οποία είχε γίνει μέλος σε μια καθολική χαρισματική κοινότητα στο Όραντζβιλ του Οντάριο.

Πολλές από τις «νέες θρησκείες» προέκυψαν από το συναπάντημα χριστιανικών ιεραποστολών ή ισλαμικών ιεραποστολών, με γηγενείς παραδόσεις της Αφρική και της Ασίας. Όταν αυτές οι ομάδες ήρθαν να διαδώσουν την πίστη τους στη Βόρεια Αμερική, αυτό αντιμετωπίστηκε με τρόμο, αφού πολλές από τις θρησκευτικές αντιλήψεις των νεότερων κοινοτήτων θεωρήθηκαν «αιρετικές» από τα παλαιότερα θρησκευτικά δόγματα. Μερικά απ' αυτά τα συνθετικά κινήματα, όπως η Εκκλησία της Ενοποίησης, έχουν την προέλευσή τους στον χριστιανικό ιεραποστολικό κόσμο, αλλά ενσωματώνουν στοιχεία των γηγενών ή παραδοσιακών θρησκειών καθώς και «νέες αποκαλύψεις». Μια ανάλογη περίπτωση είναι η παράδοση Μπαχάι η οποία αναδύεται από την ισλαμική παράδοση, αλλά ενσωματώνει μια «νέα αποκάλυψη».

Μερικές από τις νέες θρησκείες ήταν γενικά «νέες», για παράδειγμα, η Σαηντολογία και οι Πρόσπερος. (Βλέπε *Θρησκευτικές και Πνευματικές Ομάδες στη Σύγχρονη Αμερική*, του Ρόμπερτ Έλγουντ Τζ., Ένγκλουντ Κλιφς, Νιου Τζέρσεϊ, 1973.) Εν τούτοις βρίσκουμε, ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις, μια απόρριψη απόλυτης καινοτομίας όταν, για παράδειγμα, ο Λ. Ρον Χάμπαρντ δηλώνει ότι η Σαηντολογία είναι «μια άμεση επέκταση της εργασίας του Σιντάρτα Γκαουτάμα Βούδα». (*Το Εγχειρίδιο του Εθελοντή Λειτουργού*) Συνεπώς, ακόμα και σ' αυτές τις περιπτώσεις, υπάρχουν στοιχεία πίστης, πρακτικής, έμπνευσης ή τελετουργίες που έχουν σημεία αναφοράς ή ομοιότητες με παλαιότερες ή άλλες θρησκευτικές παραδόσεις (ή και τα δύο).

Οι ιστορικοί των θρησκειών μάς υπενθυμίζουν ότι τα «νέα θρησκευτικά κινήματα» είναι πάντα αναδυόμενα. Για παράδειγμα, οι ιστορικοί χαρακτηρίζουν τον 19ο αιώνα στην Αμερική, ως έναν αιώνα στον οποίο ξεφύτρωναν «νέα θρησκευτικά κινήματα» σε ολόκληρη τη χώρα ή τον 20ό αιώνα στην Ιαπωνία ειδικά μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο όπου παρατηρείται ένα παρόμοιο φαινόμενο. Οι περισσότερες αμερικάνικες περιπτώσεις του 19ου αιώνα ήταν παραλλαγές της ερμηνείας του χριστιανισμού, αλλά παρ' όλα αυτά ήταν «νέες». (Δείτε το *Νέες Θρησκείες και η Θεολογική Φαντασία στην Αμερική*, της Μέρι Φάρελ Μπεντναρόουσκι, στο Μπλούμινγκτον στην Ιντιάνα το 1989.) Υπήρξαν οι σεϊκεριστές και κουάκεροι, οι μορμόνοι, οι των νέων φώτων, οι ονειδιανοί και οι νέοι αρμονιανοί και χιλιάδες άλλοι. Στην περίπτωση της Ιαπωνίας, τα περισσότερα από τα νέα θρησκευτικά κινήματα είχαν τις ρίζες τους στον Βουδισμό, το πιο γνωστό από τα οποία είναι το Σόκα Γκακάι. Αυτό οδήγησε τους ίδιους ιστορικούς να κάνουν τις ακόλουθες συσχετίσεις: (i) ότι καθώς αναδύονται συνεχώς νέα θρησκευτικά κινήματα, γενικά έχουν πολύ μικρή διάρκεια ζωής. Αναδυόμενα γύρω από μια χαρισματική ή προφητική ή αποκαλυπτική μορφή, εξαφανίζονται συχνά μέσα σε 2-3 χρόνια. Και (ii) τα λίγα τα οποία άντεξαν, κατέληξαν να αναγνωριστούν ως πλήρως αναγνωρισμένες θρησκευτικές παραδόσεις. Πάρτε υπόψη σας, για παράδειγμα, τους Μορμόνους, την Εκκλησία του Χριστού, τους «Επιστήμονες» και τους Αντβεντιστές της Έβδομης Ημέρας, που όλοι τους δέχτηκαν εκτεταμένες επιθέσεις, όταν εμφανίστηκαν τον 19ο αιώνα, αλλά τώρα θεωρούνται «αναγνωρισμένες» θρησκευτικές κοινότητες. Η κοινότητα Μπαχάι είναι ένα μη Βορειοαμερικάνικο παράδειγμα αυτού του ίδιου φαινομένου όπως είναι η Σόκα Γκακάι στην Ιαπωνία με τις βουδιστικές της ρίζες.

Οι κοινωνιολόγοι θρησκειών έκαναν επίσης μια σημαντική παρατήρηση, όταν παρατήρησαν ότι μία από τις διαφορές μεταξύ των νεότερων θρησκευτικών κινήματων και αυτών του τέλους του 20ού αιώνα, στη Βόρεια Αμερική, ήταν η κοινωνική τους θέση. Τα νέα

θρησκευτικά κινήματα τυπικά αναδύονται ανάμεσα στα περισσότερο περιθωριοποιημένα και μη προνομιούχα στρώματα της κοινωνίας. Αυτό το φαινόμενο θα το αναγνώριζε κάποιος εύκολα, εάν εισχωρούσε μέσα στα αστικά γκέτο της Αμερικής (ή στις φαβέλες της Λατινικής Αμερικής ή στις παραγκουπόλεις που βρίσκονται γύρω από τις πόλεις της Αφρικής) ή επισκεπτόταν τους φτωχούς αγρότες: εκεί θα ανακάλυπτε ένα πλήθος από θρησκευτικές ομάδες τις οποίες δε γνωρίζει. Αλλά σ' αυτές τις κοινωνικές θέσεις δε δίνει κανείς ιδιαίτερη προσοχή. Το νέο στοιχείο στα θρησκευτικά κινήματα του τέλους του 20ού αιώνα είναι ότι προσέλκυσαν μια διαφορετική κοινωνική τάξη: νέους από τις μεσαίες και ανώτερες κοινωνικές τάξεις. (Δείτε το *Ο Κοινωνικός Αντίκτυπος των Νέων Θρησκευτικών Κινήματων*, του Μπράιαν Γουίλσον, στη Νέα Υόρκη, το 1981.) Είναι εύκολο να φανταστεί κανείς γονείς από τη μεσαία ή ανώτερη κοινωνική τάξη να θλίβονται, όταν μαθαίνουν ότι ο 25χρονος γιος τους, ο οποίος αποφοίτησε από το Χάρβαρντ, ακολουθούσε τώρα έναν κορεάτη μεσσία ή ότι η 24χρονη κόρη τους, που αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Τορόντο, τώρα τραγουδούσε και έψελνε «Χάρε Κρίσνα» στο αεροδρόμιο. Αλλά γνωρίζουμε από την ιστορία –για παράδειγμα, οι γονείς του Αγίου Θωμά τον κρατούσαν αιχμάλωτο για έναν χρόνο, όταν ήθελε να γίνει Δομινικανός, μια καινούργια θρησκεία για τότε– ότι τέτοιες αντιδράσεις συμβαίνουν συχνά, όταν ενήλικα παιδιά ασπάζονται μια νέα ή μη συμβατική θρησκευτική παράδοση. Οι νέοι ενήλικοι που προσελκύστηκαν στις διάσημες νέες θρησκείες των δεκαετιών του 1960 και 1970 δεν ήταν ούτε φτωχοί ούτε περιθωριοποιημένοι. Ήταν από τη μεσαία και ανώτερη κοινωνική τάξη. Επιπλέον, αυτά τα κινήματα ήταν συνήθως πολύ μικρότερα απ' ό,τι υπολόγιζαν τα μαζικά μέσα ενημέρωσης. Στον Καναδά, για παράδειγμα, πολλές από τις νέες θρησκευτικές κοινότητες αριθμούσαν μερικές εκατοντάδες ή χιλιάδες μέλη, παρά δεκάδες εκατοντάδες ή χιλιάδες, όπως ισχυρίζονταν οι αντίπαλοι αυτών των νεότερων κοινοτήτων. Πάντως, μερικές ομάδες στον Καναδά είχαν περισσότερα μέλη.

Οι «νέες θρησκείες» παρουσίασαν φαινόμενα στους ειδικούς των θρησκειών που αποτελούσαν πρόκληση σε μερικές συμβατικές ακαδημαϊκές ιδέες, αλλά κανένας ειδικός θρησκειών, απ' όσο ξέρω, δεν είχε καμία αμφιβολία ότι στις «νέες θρησκείες» είχαμε να κάνουμε με θρησκευτικά φαινόμενα. Το κατά πόσον ήταν «καλή θρησκεία» ή «κακή θρησκεία» ήταν συχνά θέμα αξιοσημείωτων δημοσίων φιλονικιών, αλλά οι ειδικοί των θρησκειών ποτέ δεν αμφέβαλαν ότι ήταν θρησκευτικά φαινόμενα αυτά τα οποία αντιμετωπίζαμε. (Δείτε το *Εγκυκλοπαιδικό Εγχειρίδιο των Λατρειών στην Αμερική*, του Τζ. Γκόρντον Μέλτον, Νέα Υόρκη, 1986 και το *Η Εγκυκλοπαίδεια των Αμερικανικών Θρησκειών*, Ντιτρόιτ, 1989, η οποία περιλαμβάνει τις «νέες θρησκείες».)

IV. Είναι η Σαπεντολογία Θρησκεία;

Η σύγχρονη ακαδημαϊκή μελέτη θρησκειών, που δημιουργήθηκε τον 19ο και 20ό αιώνα, πρέπει να διακριθεί από τις κλασικές αρχές της θεολογίας. Ενώ το έργο της θεολογίας ήταν η παρουσίαση της πίστης μιας συγκεκριμένης κοινότητας (χριστιανική, εβραϊκή, μουσουλμανική, ινδουιστική κ.λπ.) – αυτό πιο συχνά σήμαινε τη χριστιανική πίστη στη δύση –, η ακαδημαϊκή μελέτη της θρησκείας ενδιαφερόταν να προσφέρει μια επιστημονική περιγραφή και ανάλυση όλων των θρησκευτικών φαινομένων. Συνεπώς, ένα από τα πρώτα καθήκοντα της σύγχρονης αρχής της μελέτης θρησκειών ήταν να απελευθερώσει τον όρο της θρησκείας από την τυπική του ταυτοποίηση με τον Χριστιανισμό. Τυπικοί ορισμοί της θρησκείας, οι οποίοι βρίσκονται στα λεξικά, φανερώνουν ακόμα την τάση τού να ταυτίζουν τη γενική ιδέα της θρησκείας με τα χαρακτηριστικά του Χριστιανισμού και άλλων μονοθεϊστικών πίστεων. Αυτοί οι ορισμοί καθορίζουν συχνά ότι το μοναδικό ή κεντρικό χαρακτηριστικό της θρησκείας είναι «πίστη σε ένα Υπέρτατο Ον». Αλλά οι ειδικοί των θρησκειών γνώριζαν μεγάλες και αρχαίες θρησκείες που δεν είχαν τέτοια «πίστη σε ένα Υπέρτατο Ον». Τα βασικά παραδείγματα ήταν ο Βουδισμός, ειδικά στις θεραβάντινες μορφές του, όπου μια τέτοια πίστη απορριπτόταν ρητά, και ο Τζαϊνισμός, ο οποίος επίσης ρητά απέρριπτε αυτή την πίστη. Εν τούτοις αυτές οι θρησκείες ήταν πιο παλιές από 2.000 χρόνια. Επιπλέον, οι κομφουκιανές παραδόσεις ελαχιστοποίησαν την έμφαση στο Υπερβατικό και μεγιστοποίησαν την έμφαση στις σωστές ανθρώπινες σχέσεις. Και στον Ινδουισμό συναντά κανείς πολλούς θεούς και θεές και όχι απλά ένα μοναδικό «Υπέρτατο Ον». Επιπλέον, οι πολύ μυστικιστικές παραδόσεις των μονοθεϊστικών πίστεων της Δύσης ήταν συχνά επικριτικές στην απλή εντύπωση του Θεού ως ένα «Υπέρτατο Ον» και επέμεναν ότι η Αλήθεια του Θεού υπερέβαινε τέτοιες αντιλήψεις. Έτσι, θεωρούνταν πολύ σημαντικό να έχουμε έναν ορισμό ή κατανόηση της θρησκείας, που να ήταν ικανοποιητικός για όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις που έχουν βρεθεί μεταξύ των ανθρώπων σε όλη την ιστορία.

Ταυτόχρονα, αναγνωριζόταν ότι στις θρησκευτικές παραδόσεις του ανθρωπίνου είδους υπήρχε μια διάσταση που υπερέβαινε τα εγκόσμια. Πάντως, αυτή η διάσταση ή πραγματικότητα ονομάστηκε με πολλούς τρόπους. Καθώς οι χριστιανοί θα αγωνίζονται για «ένωση με τον Θεό» ή οι μουσουλμάνοι θα αναζητούν «υποταγή στον Αλλάχ», οι βουδιστές ήταν περισσότερο στραμμένοι να επιτύχουν «εσωτερική διαφώτιση ή σατόρι», οι ινδουιστές περισσότερο κατευθυνόμενοι στη συνειδητοποίηση του «αιώνιου άτμαν ή Εαυτού» και οι τζάινοι αγωνίζονταν για την καλλιέργεια ενός «καλού νου». Έτσι, ο ορισμός της θρησκείας που αναδύθηκε στη σύγχρονη μελέτη των θρησκειών, περιλάμβανε κάποια αναγνώριση μιας κατανόησης «του Υπερβατικού» αρκετά ευρεία, ώστε να περιλαμβάνει αυτές τις θρησκείες που είτε δεν είχαν αντίληψη του «Υπέρτατου Όντος» είτε απέρριπταν ρητά μια τέτοια ιδέα

στο όνομα μιας άλλης αρχής του Απόλυτου. Αν και κάθε θρησκεία αναγνωρίζει μια *ιερή* διάσταση της ζωής, δεν ταυτίζει κάθε θρησκεία το ιερό με ένα «Υπέρτατο Ον».

Αν και ο δυτικός προτεσταντικός χριστιανισμός μπορεί να έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην *πίστη* ως κεντρική στη θρησκεία, άλλα παρακλάδια θρησκευτικής ζωής, χριστιανικά και μη χριστιανικά, δίνουν περισσότερη έμφαση στην *πρακτική*. Στον Βουδισμό, για παράδειγμα, το θέμα είναι η πρακτική: η πρακτική του Οκταπλού Μονοπατιού ως ο Δρόμος για την υπερνίκηση της δυστυχίας. Στον Ινδουισμό αντιμετωπίζει κανείς έναν ολόκληρο Δρόμο για το Απόλυτο, όπου ολόκληρη η ζωή είναι μια πρακτική (*ράτζα γιόγκα*) ή εργασία (*κάρμα γιόγκα*). Αλλά η πρακτική δεν είναι μόνο διαλογισμός ή στοχασμός ή δράση, είναι επίσης προσευχή, ηθική συμπεριφορά, οικογενειακές σχέσεις και ένα πλήθος από άλλες πρακτικές. Σε όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις, αν και σε διαφορετικό βαθμό, υπάρχει μια ολόκληρη ζωή που πρέπει να βιώνεται σύμφωνα με το ιδεώδες της θρησκείας και αυτή είναι μια ζωή παραδειγματική στην πράξη. Συνεπώς, η πρακτική, σύμφωνα με τα ιδεώδη και τις οδηγίες ηθικής ενός δεδομένου θρησκευτικού τρόπου ζωής, θεωρούνταν ως μια περαιτέρω διάσταση στην κατανόηση του τι είναι θρησκεία. Επιπλέον, η πρακτική που παρακολουθούμε στις θρησκευτικές κοινότητες και παραδόσεις είναι συχνά τελετουργική πρακτική.

Κατά συνέπεια, η σύγχρονη μελέτη των θρησκειών οδηγήθηκε στο να αναγνωρίσει μια περαιτέρω διάσταση της θρησκευτικής ζωής, που ονομάστηκε η τελετουργική διάσταση. Οι τελετές και οι τελετουργίες είναι οργανωμένες πράξεις της θρησκευτικής κοινότητας για τη διευκόλυνση της επικοινωνίας με τις Απόλυτες διαστάσεις της ζωής. Σε μερικές από τις Κινέζικες παραδόσεις, οι τελετές θεωρούνταν κρίσιμες για τη διατήρηση της τάξης του κόσμου και ήταν περίτεχνα γεγονότα που πραγματοποιούνταν επί σειρά ημερών. Μερικές θρησκευτικές παραδόσεις υποβαθμίζουν τον ρόλο των τελετουργιών, όπως οι κουάκεροι χριστιανοί, αλλά ακόμα κι εδώ θα θεωρούσαν τη «συγκέντρωση υπό σιγή» να είναι ουσιώδης για την κοινότητά τους. Αν και η τελετουργική διάσταση διαφέρει κατά πολύ από παράδοση σε παράδοση –και ακόμη και μέσα σε μια δεδομένη παράδοση όπως έχει καταμαρτυρηθεί στο τελετουργικό μεγαλείο του Ορθόδοξου Χριστιανισμού και την τελετουργική απλότητα του σπιτιού συγκέντρωσης των μενονιτών– είναι μια διάσταση παρούσα στη θρησκευτική ζωή του ανθρωπίνου είδους.

Αυτά τα στοιχεία της πίστης, πρακτικής και τελετουργίας, δε στέκονται σε έξοχη απομόνωση αλλά εισέρχονται μαζί στη ζωή της θρησκευτικής κοινότητας για τη δημιουργία του διακριτικού της *τρόπου ζωής* ή *κουλτούρας*. Οι ινδουιστές, από την άλλη, είναι άνθρωποι που μοιράζονται ένα σύνολο από δοξασίες, πρακτικές και τελετουργίες, που υπηρετούν στη διευκόλυνση του τρόπου ζωής τους, ένας τρόπος που έχει εγκόσμιες και υπερκόσμιες διαστάσεις. Η λατινική

ρίζα του όρου θρησκεία, *religare*, σημαίνει «κοινό δέσιμο» και εδώ μπορούμε να δούμε το διπλό νόημα αυτού του «κοινού δεσίματος». Υπάρχει αυτό το «κοινό δέσιμο» του «ανθρώπου και του θείου» μέσω μιας θρησκείας και το «κοινό δέσιμο» των ανθρώπων σε μια θρησκευτική κοινότητα.

Υπό το φως αυτών των θεωρήσεων, έχει αναδυθεί στη σύγχρονη μελέτη των θρησκειών μια κατανόηση της θρησκείας, ως μια *κοινότητα ανδρών και γυναικών δεμένων μεταξύ τους με ένα σύνολο δοξασιών, πρακτικών, συμπεριφορών και τελετουργιών που αναζητούν, μέσω αυτού του Δρόμου, να σχετίσουν τον άνθρωπο με ιερή/θείκη ζωή*. Είναι σημαντικό, πάντως, να κατανοήσουμε ότι κάθε διάσταση αυτού του ορισμού της θρησκείας –κοινότητα, πίστη, πρακτική, συμπεριφορά, τελετουργία, Δρόμος και θείον– θα γίνει κατανοητή (α) μέσα στους συγκεκριμένους όρους μιας δεδομένης θρησκευτικής παράδοσης και (β) με σχετικά περισσότερη έμφαση σε μερικά, παρά σε άλλα στοιχεία σε μια δεδομένη παράδοση. Έτσι, για παράδειγμα, η «κοινοτική» διάσταση της θρησκείας θα μπορούσε να λάβει περισσότερη έμφαση στον Ορθόδοξο Ιουδαϊσμό απ' ό,τι λαμβάνει στον Ταοϊσμό ή ακόμα και σε άλλα παρακλάδια του Ιουδαϊσμού. Παρομοίως, το θείον μπορεί να γίνει κατανοητό ως μια Υπερβατική Πραγματικότητα, όπως στον Ιουδαϊσμό ή ως ένας έμφυτος, αν και μη αντιληπτός, Εαυτός, όπως είναι σε πολλά ινδουιστικά σχολεία. Αλλά τέτοιες διαφοροποιήσεις δεν ακυρώνουν τον ορισμό της θρησκείας, αλλά απλά αντανακλούν την ποικιλία των θρησκευτικών φαινομένων που πρέπει να καλυφθούν από μια σύγχρονη, ακαδημαϊκή εκτίμηση των θρησκειών.

Υπό το φως των παραπάνω μπορούμε τότε να θέσουμε το ερώτημα εάν η Σαηεντολογία είναι ή όχι μια θρησκεία. Η σύντομη απάντηση είναι «ναι, είναι». Μπορούμε να το διευκρινίσουμε αυτό εάν λάβουμε τώρα την παραπάνω ερμηνεία της θρησκείας και κοιτάξουμε στην περίπτωση της Σαηεντολογίας.

Στην Εκκλησία της Σαηεντολογίας, αντιμετωπίζουμε ένα ξεχωριστό σύνολο θρησκευτικών πίστεων που αφορούν το νόημα και τον απόλυτο σκοπό της ανθρώπινης ζωής; Ακόμα και η πιο πρόχειρη εξοικείωση με την κοινότητα της Σαηεντολογίας και τη βιβλιογραφία της, θα οδηγήσει τον οποιονδήποτε στο να απαντήσει καταφατικά. Σύμφωνα με την ίδια της τη βιβλιογραφία, η Σαηεντολογία είναι μια «εφαρμοσμένη θρησκευτική φιλοσοφία και τεχνολογία που επιλύει τα προβλήματα του πνεύματος, της ζωής και της σκέψης». Αυτά τα «προβλήματα του πνεύματος, της ζωής και της σκέψης» δεν είναι μόνιμα αλλά μπορούν να υπερνικηθούν, σύμφωνα με τη Σαηεντολογία. Αυτή η υπερνίκηση των «προβλημάτων του πνεύματος, της ζωής και της σκέψης» είναι επικεντρωμένη, στη Σαηεντολογία, στην επίγνωση και τη γνώση. Κέντρο σ' αυτή την επίγνωση και τη γνώση είναι ο *θήταν* και τα *Οκτώ Δυναμικά*. Κάθε ένα χρειάζεται μια σύντομη εξήγηση ώστε να καθοριστούν μερικές βασικές πτυχές της πίστης της Σαηεντολογίας.

Σύμφωνα με τη Σαηεντολογία, τα ανθρώπινα όντα αποτελούνται από διαφορετικά μέρη: το σώμα, την διάνοια και τον *θήταν*. Ο *θήταν*, στη Σαηεντολογία, είναι ανάλογος με την ψυχή στον Χριστιανισμό και το πνεύμα στον Ινδουισμό. Μέρος του προβλήματος της ζωής είναι ότι τα ανθρώπινα όντα έχουν χάσει την επίγνωση της αληθινής τους φύσης. Στη Σαηεντολογία, αυτό σημαίνει μια επίγνωση των εαυτών τους ως *θήταν*. Ακόμη, η επίγνωση και η γνώση του εαυτού ως *θήταν* είναι βασική για την ευημερία και την επιβίωση. Τα ανθρώπινα όντα συχνά μπερδεύουν τη βαθύτερη πραγματικότητα με το σώμα ή τη διάνοια ή βλέπουν τους εαυτούς τους μόνο ως σώμα ή διάνοια (ή και τα δύο). Αλλά για τη Σαηεντολογία είναι βασικό τα ανθρώπινα όντα να ανακτήσουν και να αναγνωρίσουν την πνευματική τους φύση, που στη γλώσσα της Σαηεντολογίας αυτό λέγεται «ο εαυτός είναι ο *θήταν*». Ως *θήταν*, τα ανθρώπινα όντα είναι «πνευματικά, αθάνατα και κατ' ουσίαν άφθαρτα».

Μιας και η επίγνωση κάποιου ως *θήταν* έχει εμποδιστεί από «έγγραμμο» ή έχει χαθεί στις συγχύσεις του *θήταν* με το σώμα ή με τη διάνοια (ή και τα δύο), ένα κύριο θρησκευτικό καθήκον είναι η ανάκτηση της πνευματικότητας κάποιου. Είναι βασικό μιας και «ο *θήταν* είναι η πηγή όλων των δημιουργημάτων και η ζωή η ίδια». Αυτή η επίγνωση τότε είναι το πρώτο στάδιο στην πρακτική ενός θρησκευτικού δρόμου που θα μας οδηγήσει να γίνουμε, κατά τους όρους της Σαηεντολογίας, *Κλήαρ*. Καθώς τα ανθρώπινα όντα αποκτούν επίγνωση της πραγματικής τους φύσης, σύμφωνα με τη Σαηεντολογία, και των ομόκεντρων κύκλων της πραγματικότητας, τότε, πιστεύουν οι Σαηεντολόγοι, μπορούν να προχωρήσουν, ελεύθερα και δημιουργικά, μέσα από τα Οκτώ Δυναμικά της ζωής. (Βλέπε *Τι Είναι η Σαηεντολογία*;, έκδοση του 1992.)

Το βασικό μήνυμα της ζωής, σύμφωνα με τη Σαηεντολογία, είναι η επιβίωση σε όλη την έκταση των Οκτώ Δυναμικών. Το πρώτο δυναμικό είναι ο «Εαυτός» ή το δυναμικό της ζωής να επιβιώσει ως ένα άτομο. Το πρώτο δυναμικό υπάρχει μέσα σε μεγαλύτερους κύκλους ύπαρξης που επεκτείνονται μέχρι το όγδοο δυναμικό ή το άπειρο. Μιας και ο προσδιορισμός των Οκτώ Δυναμικών είναι θεμελιώδης στη Σαηεντολογία, είναι απαραίτητο να δώσουμε μια σύντομη περιγραφή κάθε «δυναμικού». Όπως επισημάνθηκε, τα δυναμικά ξεκινούν με την προσωπική ύπαρξη του «Εαυτού» και την ώθησή του στην επιβίωση και συνεχίζουν με το δεύτερο δυναμικό το οποίο η Σαηεντολογία αποκαλεί «δημιουργικότητα» ή «φτιάξιμο πραγμάτων για το μέλλον» και συμπεριλαμβάνει την οικογένεια και τη δημιουργία παιδιών. Το τρίτο δυναμικό είναι η «Επιβίωση της Ομάδας», αυτό το τμήμα της ζωής που συμπεριλαμβάνει εθελοντικές κοινότητες, φίλους, ομάδες, έθνη και φυλές. Το τέταρτο δυναμικό είναι «τα είδη της ανθρωπότητας» ή η «παρόρμηση για την επιβίωση μέσω όλου του ανθρωπίνου είδους και ως όλο το ανθρώπινο είδος». Το πέμπτο δυναμικό είναι «μορφές ζωής» ή «η παρόρμηση όλων των ζωντανών οργανισμών» προς την επιβίωση. Το έκτο δυναμικό είναι το «υλικό σύμπαν». Το έβδομο δυναμικό είναι το «πνευματικό δυναμικό» ή η παρόρμηση «για την επιβίωση της ίδιας της ζωής». Το όγδοο δυναμικό

είναι «η παρόρμηση για την ύπαρξη ως ΑΠΕΙΡΟ», ή αυτό που άλλοι ονομάζουν «ένα Υπέρτατο Ον ή Δημιουργός». «Μια γνώση των δυναμικών επιτρέπει σε κάποιον να επιθεωρήσει και να κατανοήσει εύκολα οποιαδήποτε πτυχή της ζωής». (*Τι Είναι η Σαηεντολογία*;, έκδοση 1992, σελ. 149.) Είναι μέσα στη ζωή ως ένα σύνολο, ή σε όλη την έκταση των Οκτώ Δυναμικών με όρους της Σαηεντολογίας, που εκτυλίσσεται το θρησκευτικό ταξίδι και καθήκον.

Είναι ειδικά μέσα στο Όγδοο Δυναμικό που κάποιος βρίσκει την επιβεβαίωση της Σαηεντολογίας «αυτού που ονομάζουν οι άλλοι» ως Υπέρτατο Ον ή Δημιουργό. Αλλά η Σαηεντολογία προτιμά τον όρο «Άπειρο» για να μιλήσει για «το όλον των όλων». Η λακωνικότητα της Σαηεντολογίας, σε σχέση με το «Άπειρο», έχει τους παραλληλισμούς της σε άλλες παραδόσεις. Πριν το Απόλυτο Μυστήριο, οι μυστικιστές όλων των παραδόσεων συμβουλεύουν αυτοκυριαρχία, ακόμα και σιγή.

Τα πιστεύω της Σαηεντολογίας, σχετικά με τον θήταν, έχουν παραλληλισμούς σε άλλες θρησκευτικές παραδόσεις, όπως και η πίστη τους στα Οκτώ Δυναμικά και την υπέρτατη πνευματική φύση των πραγμάτων. Η θρησκευτική αναζήτηση στη Σαηεντολογία είναι περισσότερο ανάλογη με τις ανατολικές διαδικασίες φώτισης και συνειδητοποίησης απ' όσο είναι με τις δυτικές εκδόσεις της θρησκευτικής αναζήτησης, οι οποίες έχουν την τάση να δίνουν έμφαση στη συμμόρφωση στη Θεϊκή Θέληση. Μερικοί ειδικοί υπονοούν ότι στη Σαηεντολογία υπάρχει μια έκδοση «τεχνολογικού βουδισμού» (Δείτε την έκδοση του Φ. Φλιν στον Τζ. Φίχτερ, εκδότης, *Εναλλακτικές των Εγκαθιδρυμένων Εκκλησιών στην Αμερική*, Νέα Υόρκη, 1983), ενώ άλλοι δίνουν έμφαση στους παραλληλισμούς της με ανατολικές πρακτικές ανάπτυξης της διάνοιας. Αλλά μπορεί επίσης κάποιος να δει στο πιστεύω τους στα Οκτώ Δυναμικά, μια ομοιότητα με τη μεσαιωνική άποψη του Ταξιδιού της Ψυχής προς τον Θεό η οποία ολοκληρώνεται με την ταυτοποίηση με το Υπέρτατο Μυστήριο, τον Θεό.

Όπως μερικές άλλες θρησκευτικές παραδόσεις, η Σαηεντολογία βλέπει τη θρησκευτική αναζήτηση με ευρύτερους θρησκευτικο-θεραπευτικούς όρους, δηλαδή, η διαδικασία της αντιμετώπισης του ανθρωπίνου προβλήματος είναι μια διαδικασία υλοποίησης μιας χαμένης ή κρυμμένης ανθρωπίνης πνευματικής δύναμης ή διάστασης της ζωής. Στον Βουδισμό, το πρόβλημα και η διαδικασία είναι το να μεταβεί κάποιος από την άγνοια στη διαφώτιση, και στον Χριστιανισμό, από την αμαρτία στη λύτρωση, ενώ στη Σαηεντολογία είναι η πορεία από τον «πρηκλήαρ» στον «Κλήαρ» και σε ακόμα ανώτερα επίπεδα. Εδώ, η κατάσταση του Κλήαρ γίνεται αντιληπτή ως μια επίγνωση της πνευματικής φύσης κάποιου και αντίληψη της πνευματικής του ελευθερίας, απαλλαγμένου από τα φορτία των παρελθοντικών εμπειριών

και ικανού να έχει μια ορθολογική, ηθική ύπαρξη. Αυτή είναι στη Σαηεντολογία η φύση της θρησκευτικής αναζήτησης, ο σκοπός της θρησκευτικής προσπάθειας. Αυτή η αναζήτηση πάντως δεν τελειώνει με την κατάσταση του Κλήαρ, αλλά συνεχίζει σε υψηλότερα επίπεδα πνευματικής επίγνωσης και ικανότητας στα ανώτερα επίπεδα ή επίπεδα του «Λειτουργικού Θήταν». Σ' αυτά τα ανώτερα επίπεδα επίτευξης, είναι ικανός κάποιος να ελέγξει τον εαυτό του και το περιβάλλον, ή όπως το θέτει το δόγμα της Σαηεντολογίας, να είναι «σε θέση αιτίας πάνω στη ζωή, τη σκέψη, την ύλη, την ενέργεια, τον χώρο και τον χρόνο».

Εάν τα συνδυάσετε με τα πιστεύω που περιγράφηκαν παραπάνω, αποτελούν μια θρησκευτική πρακτική και οδό. Αυτή η διάσταση της Σαηεντολογίας περιγράφεται συχνά στους όρους τους ως «τεχνολογία», ή οι μέθοδοι εφαρμογής των αρχών. Κύριο φαινόμενο στη θρησκευτική πρακτική στη Σαηεντολογία είναι το φαινόμενο του *ώντιτινγκ*, που θεωρείται ως ιερό μυστήριο από τους Σαηεντολόγους. Αυτή είναι μια διαδικασία με την οποία αποκτά κάποιος επίγνωση των κρυμμένων πνευματικών φραγμών που τον κρατούν μακριά από την επίγνωση της ουσιαστικής πνευματικής του φύσης ως θήταν και τη σωστή άσκηση αυτής της φύσης. Αυτά τα εμπόδια για μια πλήρως λειτουργούσα ή συνειδητοποιημένη ζωή καλούνται «έγγραμμο». Ένα θρησκευτικό τεχνούργημα, γνωστό ως το «Ηλεκτρόμετρο», χρησιμοποιείται στο *ώντιτινγκ* για να βοηθήσει τους ενορίτες ή τους πιστούς της Σαηεντολογίας να αναγνωρίσουν και να ξεπεράσουν αυτά τα αρνητικά μπλοκαρίσματα στον δρόμο τους προς το Κλήαρ. (Δείτε *Το Εγχειρίδιο του Εθελοντή Λειτουργού*, του Λ. Ρον Χάμπαρντ, Λος Άντζελες, 1976.) Η διαδικασία του *ώντιτινγκ* εκτυλίσσεται μεταξύ ενός ειδικού της θρησκείας –ενός *ώντιτορ* ο οποίος είναι ιερέας ή εκπαιδευόμενος ιερέας στην Εκκλησία της Σαηεντολογίας– και ενός προσώπου που λαμβάνει το *ώντιτινγκ*, ενός *πρηκλήαρ*. Ακολουθώντας προκαθορισμένες διαδικασίες και ερωτήσεις, η διαδικασία *ώντιτινγκ* είναι σχεδιασμένη να κάνει τον *πρηκλήαρ* να αποκτήσει επίγνωση για το τι είναι αυτός ή αυτή και να αναπτύξει τις ικανότητές του (ή τις ικανότητές της) για πιο αποτελεσματική ζωή. Οι Σαηεντολόγοι πιστεύουν ότι μια τέτοια πρακτική θα επιτρέψει σε ένα άτομο να μεταβεί από μια «κατάσταση πνευματικής άγνοιας, στη λαμπρή χαρά της πνευματικής ύπαρξης».

Τέτοιες πρακτικές παραλληλίζονται με τις πνευματικές αρχές άλλων παραδόσεων που παρομοίως αναζητούν την αφύπνιση της εσωτερικής πνευματικής φύσης κάποιου. Αν και η τεχνολογία του Ηλεκτρόμετρου στη Σαηεντολογία είναι μοναδική στον αιώνα μας, η ιδέα πίσω απ' αυτό δεν είναι. Είναι ανάλογη με τους ρόλους των Μάνταλα σε κάποιες βουδιστικές παραδόσεις, ή με διαλογισμό με τη βοήθεια εξωτερικών μέσων σε άλλες ανατολικές παραδόσεις.

Ακόμα περισσότερο, είναι ακριβώς η πίστη των Σαηεντολόγων ότι ο Λ. Ρον Χάμπαρντ πέτυχε και την κατανόηση της φύσης της πραγματικότητας και μια πρακτική τεχνολογία για την ανάκτηση της πραγματικής φύσης του ανθρώπου. Τα γραπτά του Λ. Ρον Χάμπαρντ χρησιμεύουν ως αυθεντικά κείμενα μέσα στην κοινότητα της Σαηεντολογίας με τρόπους ανάλογους με την ιερή βιβλιογραφία άλλων παραδόσεων: οι Βέδες στον Ινδουισμό, τα Σούτρας στον Βουδισμό κ.λπ. Αλλά οι κατανοήσεις του Λ. Ρον Χάμπαρντ δεν είναι ένα θέμα απλής πεποιθήσης, ισχυρίζονται οι Σαηεντολόγοι, καθώς είναι ανοικτές στην επιβεβαίωση μέσω των εμπειριών που αποκτούν, χρησιμοποιώντας την πρακτική της θρησκευτικής οδού που σχεδίασε ο Λ. Ρον Χάμπαρντ. Αυτό επίσης επαναλαμβάνει την αρχαία βουδιστική σοφία η οποία δίνει προτεραιότητα στην εμπειρία.

Η πρακτική των Σαηεντολόγων επεκτείνεται πέρα απ' αυτή την κεντρική θρησκευτική τεχνολογία και ακόμα περισσότερο, καθώς, όταν κάποιος κινείται προς την κατάσταση του Κλήαρ και πέρα απ' αυτό, όλες του οι ενέργειες γίνονται περισσότερο ελεύθερες, δυναμικές και σημαντικές. Στον δρόμο προς αυτόν τον σκοπό, οι Σαηεντολόγοι διαβάζουν τα κείμενά τους, δοκιμάζουν την πίστη τους, δρουν στην ευρύτερη κοινωνία, αναπτύσσουν την εσωτερική τους ζωή, παντρεύονται και όλες τους οι ενέργειες και τρόποι συμπεριφοράς αναζητούν τη συνειδητοποίηση των ιδεωδών της πίστης τους. Στη βιβλιογραφία της Σαηεντολογίας βρίσκει κάποιος πολυάριθμες αναφορές σε «Κώδικες Συμπεριφοράς» και άλλες οδηγίες ηθικής, που θα πρέπει να διαμορφώνουν τη ζωή των Σαηεντολόγων.

Η θρησκεία δεν είναι μόνο ένα σύνολο από πιστεύω, τελετουργικά και πρακτικές, είναι επίσης μια κοινότητα ανθρώπων ενωμένων μεταξύ τους με τέτοια πιστεύω, πρακτικές και τελετουργίες. Στη Σαηεντολογία βρίσκουμε επίσης αυτή τη διάσταση της θρησκευτικής ζωής. Σε πολλά μέρη του κόσμου βρίσκουμε ομάδες Σαηεντολόγων που συγκεντρώνονται συχνά ως μια θρησκευτική κοινότητα. Εκεί βρίσκει κανείς κηρύγματα, αναγνώσματα από Γραφές της Σαηεντολογίας, ακούσματα σε ηχογραφημένες ομιλίες του Λ. Ρον Χάμπαρντ κ.λπ., πράξεις που έχουν σκοπό την εμβάθυνση κάποιου στην πίστη του και την επέκταση της γνώσης αυτής της πίστης σε άλλους. Η κοινότητα αποτελείται απ' αυτούς που έχουν βρει απαντήσεις και τεχνολογίες στη Σαηεντολογία που απευθύνονται στα θεμελιώδη ερωτήματα της ζωής. (Δείτε το *Νέα Θρησκευτικά Κινήματα, Μια Πρακτική Εισαγωγή*, της Άιλιν Μπάρκερ, Λονδίνο, 1989.)

Συμπέρασμα: Υπό το φως αυτής της ανασκόπησης της Σαηεντολογίας σε σχέση με τα στοιχεία των σύγχρονων επιστημονικών ορισμών της θρησκείας, είναι προφανές ότι η Σαηεντολογία είναι μια θρησκεία. Έχει τα δικά της διακριτικά πιστεύω και τη δική της περιγραφή μιας αόρατης, πνευματικής μορφής, τις δικές της διακριτικές θρησκευτικές πρακτικές και τελετουργική ζωή, έχει τα δικά της αυθεντικά κείμενα και τη δική της δραστηριότητα ανάπτυξης κοινοτήτων.

V. Είναι η Σαηεντολογία μια Λατρευτική Κοινότητα;

Ακριβώς όπως ο σύγχρονος ακαδημαϊκός ορισμός της θρησκείας έχει θεωρήσει ότι είναι αναγκαίο να διευρύνει τον ορισμό του, ώστε να συμπεριλάβει τύπους θρησκευτικών τρόπων συμπεριφοράς, πρακτικών και πίστεων που ξεπερνούν τα όρια των δυτικών μονοθεϊστικών παραδόσεων, έτσι και στην κατανόηση της «λατρείας», σύγχρονοι ακαδημαϊκοί ορισμοί έπρεπε να κινηθούν πέρα από το δυτικό περιβάλλον και να συμπεριλάβουν τις πρακτικές των ανατολικών παραδόσεων θρησκευτικής και πνευματικής ζωής.

Από ιστορική και παγκόσμια άποψη, ο μελετητής των θρησκειών συναντά ευρείας κλίμακας «λατρευτικές συμπεριφορές και δράσεις». Οι κοσμικές θρησκευτικές παραδόσεις των γηγενών ρύθμισαν τις λατρευτικές τους δραστηριότητες στους κοσμικούς ρυθμούς της φύσης και του Δημιουργού. Κατ' ουσίαν, σε κάθε πράξη της κοινότητας –από το κυνήγι στη γεωργία, από τη γέννηση στον θάνατο– προηγούνταν πνευματική ή λατρευτική δραστηριότητα. Στις ιστορικές θρησκευτικές παραδόσεις της Δύσης, η προσευχή και η τελετουργία ήταν κεντρικές πράξεις της λατρευτικής κοινότητας. Εδώ, η λατρεία ποικίλλει από την υπενθύμιση του Αλλάχ με τις πέντε καθημερινές πράξεις προσευχής, με την αναθύμιση του Συμβολαίου με τον Γιαχβέ στις ιερές μέρες, και την ανύψωση του «Σώματος του Ιησού» στις ημερήσιες συγκεντρώσεις στη ρωμαιοκαθολική πίστη. Στις παραδόσεις της Ανατολής, η λατρεία μπορεί να είναι η πράξη του σιωπηρού διαλογισμού ενός γιόγκι στην απομόνωση των Ιμαλαΐων ή η επαναλαμβανόμενη ψαλμωδία των χωρίς ρούχα τζαϊνιστών, μπροστά στην εικόνα μιας «συνειδητοποιημένης ψυχής», ή οι περίπλοκες σιντοϊστικές τελετουργίες στην παρουσία των «Κάμι», τα οποία είναι παρόντα σε κάθε σταγόνα νερού ή φύλλο σε ένα δένδρο ή οι εβδομαδιαίας διάρκειας «ψαλμωδίες και προσευχές» από τους θιβετιανούς βουδιστές, οι οποίοι απορρίπτουν την ιδέα ενός Δημιουργού θεού. Η λατρεία, γενικά, γίνεται αντιληπτή, από σύγχρονους μελετητές των θρησκειών, ως θρησκευτικές πράξεις που διευκολύνουν την επικοινωνία, ή την ευθυγράμμιση, με το αόρατο Ιερό. Εάν το δούμε παγκόσμια και ιστορικά, περιλαμβάνει μια ευρεία κλίμακα δράσης και τρόπων συμπεριφοράς.

Μέσα στην Εκκλησία της Σαηεντολογίας βρίσκουμε μια ευρεία κλίμακα λατρευτικών δραστηριοτήτων, πράξεις σχεδιασμένες να διευκολύνουν την επικοινωνία με το Ιερό και την ευθυγράμμιση με αυτό. Τη βρίσκουμε στη δραστηριότητα του *ώντινγκ* τους (που περιγράφηκε παραπάνω) και στην *εκπαίδευσή τους*. Το *ώντινγκ* είναι η πρακτική που μετακινεί κάποιον από «πρηκλήαρ» σε «Κλήαρ» και πέρα απ' αυτό, είναι ο τρόπος που έχει η Σαηεντολογία να διευκολύνει την επίγνωση κάποιου ως ένα αθάνατο πνευματικό ον, τον *θήταν*, αυτή τη μη ορατή διάσταση που αποτελεί το αντικείμενο της θρησκευτικής

ζωής. Αλλά εξίσου σημαντική στη Σαηεντολογία είναι η πρακτική της εκπαίδευσης. Στο ώντιτινγκ, ο άνθρωπος γίνεται ελεύθερος και μέσω της εκπαίδευσης *παραμένει* ελεύθερος, και μαθαίνει «να πραγματοποιεί τον σκοπό της βελτίωσης των καταστάσεων στη ζωή».

Όπως ήδη επισημάναμε, οι μορφές της λατρείας μέσα σε μια δεδομένη θρησκευτική παράδοση εναρμονίζονται με την εμπειρία τους στο τι είναι ιερό ή απόλυτο (ή και τα δύο). Για τη Σαηεντολογία, η εκπαίδευση είναι η δραστηριότητα η οποία κάνει κάποιον ικανό να μεταβεί μέσα από τα Οκτώ Δυναμικά προς το Όγδοο Δυναμικό, το Άπειρο. Η εκπαίδευση δεν είναι ούτε τυχαία ούτε απλή «μάθηση» στη Σαηεντολογία. Είναι περισσότερο μια μετάβαση μέσω μιας ακριβούς ακολουθίας – με την προσωπική ταχύτητα του καθενός και σύμφωνα με ένα «φύλο προόδου» – ώστε να αποκτήσει ουσιώδη γνώση και την ικανότητα να εφαρμόσει αυτή τη γνώση στην καθημερινή ζωή. Υπάρχει μια ποικιλία από εκπαιδευτικά μαθήματα που παρέχονται στη Σαηεντολογία, που ξεκινούν από εισαγωγικά μέχρι αυτά που περιέχουν «γνώση σχετικά με τις απόλυτες δυνατότητες του θήταν».

Περισσότερο οικείες μορφές θρησκευτικής λατρείας μπορούμε να βρούμε στις κοινές τελετουργίες που λαμβάνουν χώρα όταν οι Σαηεντολόγοι συγκεντρώνονται για τελετουργικά και καθιερωμένες τελετές. Η βιβλιογραφία της Σαηεντολογίας περιέχει τελετουργικά και τελετουργίες που σημαίνουν τα κύρια γεγονότα στον κύκλο της ζωής: τη γέννηση, την ονοματοδοσία, τον γάμο και τον θάνατο. Αυτές οι ιεροτελεστίες και οι τελετουργίες συνδέουν αυτά τα γεγονότα της ζωής με τα ιερά βάθη της ζωής, όπως γίνεται αντιληπτή από την κοινότητα της Σαηεντολογίας. (Δείτε το *Η Θρησκεία της Σαηεντολογίας*, του Λ. Ρον Χάμπαρντ, Λονδίνο 1974, για περιγραφές μερικών απ' αυτά τα τελετουργικά και τελετουργίες.) Αυτές οι τελετουργίες της Σαηεντολογίας για τον κύκλο της ζωής, συναντούν τις αντίστοιχες τελετουργίες σε οποιαδήποτε άλλη θρησκευτική παράδοση. Τέτοιες τελετουργίες θεσπίζουν την πεποίθηση ότι η ανθρώπινη ζωή είναι συνδεδεμένη με μη ορατές, πνευματικές διαστάσεις που πρέπει να αναγνωριστούν και να γίνουν αποδεκτές, εάν σκοπός της ανθρώπινης ζωής είναι η επίτευξη της ολοκλήρωσης και εκπλήρωσής της.

Οι πράξεις της λατρείας μπορεί να γίνουν ατομικά ή από κοινού. Αυτό είναι πιθανόν περισσότερο προφανές σε σχέση με την προσευχή, αλλά είναι επίσης αληθινό σε σχέση με τις διαλογιστικές πράξεις και πνευματικές εξασκήσεις. Είτε μιλάμε για κάποιον Σούφι που προσεύχεται μόνος είτε παρέα με άλλους σε ένα περιστροφικό χορό προσευχής, κάποιος συμμετέχει σε λατρευτική δραστηριότητα. Είτε πρόκειται για έναν βουδιστή μόνο του στην πλαγιά βυθισμένο σε διαλογισμό ή παρέα με άλλους σε ψαλμωδία μιας *σούτρα*, κάποιος πραγματοποιεί πράξεις λατρείας.

Στη Σαηεντολογία, κάποιος έχει την εμπειρία και της ατομικής και της κοινής πράξης της λατρείας. Αλλά στη Σαηεντολογία, όπως στις παραδόσεις συνειδητοποίησης της Ανατολής, κεντρική είναι η ατομική προσπάθεια. Αυτή η διαδικασία συνειδητοποίησης ή μετάβασης προς την πλήρη πνευματική ελευθερία, περιλαμβάνει ώντιτινγκ και εκπαίδευση μέσα στη Σαηεντολογία. Η αναλογία είναι η σχέση «γκουρού-μαθητή» μέσα στις ανατολικές παραδόσεις. Στη σχέση «γκουρού-μαθητή», οι βασικές αρχές της λατρείας είναι εσωτερικές πράξεις οι οποίες διευκολύνουν, στον Ινδουισμό, τη μετάβαση προς τη συνειδητοποίηση του *άτμαν*, της ψυχής, η οποία είναι επίσης το Απόλυτο. Αυτές οι εσωτερικές μεταβάσεις μπορεί να συνδεθούν με συγκεκριμένες εξωτερικές πράξεις, όπως οι θέσεις της γιόγκα ή οι τεχνικές αναπνοών ή ακόμα συγκεκριμένες εσωτερικές πράξεις, όπως η φαντασίωση μιας εικόνας. Αυτές οι εσωτερικές πνευματικές μεταβάσεις μπορούν να εκτυλίσσονται σε μικρότερες ή μεγαλύτερες χρονικές περιόδους και αποτελούν τμήμα της λατρευτικής δραστηριότητας των πιστών. Σε πολλές ανατολικές παραδόσεις, οι ασκητικές και στοχαστικές πράξεις της εκπαίδευσης και της εξάσκησης ενός ατόμου για ανάπτυξη της πνευματικής ζωής, μπορούν να εκτυλίσσονται για πολλούς μήνες ή χρόνια ή σε αναγκαία απομόνωση από τη στιγμή που έχουν δοθεί οι κατευθύνσεις από τον δάσκαλο. Αν και η πρακτική διεξάγεται σε απομόνωση, συνδέεται ακόμη με τη ζωή μιας κοινότητας μέσω κοινών πεποιθήσεων, δοξασιών και κοινών πράξεων. Στη Σαηεντολογία, αυτό είναι το σωστό πλαίσιο για το ώντιτινγκ και την εκπαίδευση όπου η σχέση μεταξύ του θρησκευτικού συμβούλου και του νέου μέλους είναι καθοριστική. Ξανά, η αναλογία είναι εκεί, με τον πνευματικό καθοδηγητή στις χριστιανικές μοναστικές παραδόσεις, τον πάστορα στις προτεσταντικές παραδόσεις, τον γκουρού στις ινδουιστικές παραδόσεις, τον Λάμα στις θιβετιανές βουδιστικές παραδόσεις.

Στη Σαηεντολογία, αυτές οι εσωτερικές και πνευματικές πράξεις συσχετισμένες με το ώντιτινγκ και την εκπαίδευση για τη διευκόλυνση του ξεδιπλώματος της πνευματικής φύσης κάποιου, συνδέονται επίσης με την ανάπτυξη στη θρησκευτική γνώση και μάθηση. Στο πλαίσιο της Σαηεντολογίας, αυτό σημαίνει κυρίως τη μελέτη των γραπτών και ηχογραφημένων διαλέξεων του Λ. Ρον Χάμπαρντ επί της Διανοητικής και της Σαηεντολογίας. (Αλλά συμπεριλαμβάνει επίσης τα μαθήματα τα οποία έφτιαξε και τα κινηματογραφικά έργα που έγραψε και σκηνοθέτησε.) Και πάλι, αυτή η σύνδεση της πνευματικής πρακτικής και της μελέτης των γραφών βρίσκεται διά μέσου της παράδοσης. Ο κλασικός ινδουιστής γιόγκι, παρομοίως, εφαρμόζει την ασκητική του και διαβάζει τις Βέδες του. Ο ευσεβής μουσουλμάνος διαβάζει το Κοράνι και τηρεί τον μήνα της ημερήσιας νηστείας. Αυτές οι δραστηριότητες έχει παρατηρηθεί ότι ενισχύουν τον καθένα στο πνευματικό μονοπάτι.

Συμπέρασμα: Υπό το φως αυτής της ανάλυσης της πρακτικής και δραστηριότητας της Σαηεντολογίας, συμπεραίνω ότι η Σαηεντολογία περιλαμβάνει πράγματι λατρευτική δραστηριότητα, όπως η λατρεία είναι αντιληπτή στη σύγχρονη μελέτη των θρησκειών, στα μέρη λατρείας τους. Οι δραστηριότητες των Σαηεντολόγων στα μέρη λατρείας τους εμπίπτουν στην κλίμακα μοντέλων και πρακτικών που έχουν βρεθεί μέσα στη θρησκευτική ζωή του ανθρωπίνου είδους.

M. DARROL BRYANT

26 Σεπτεμβρίου 1994

